

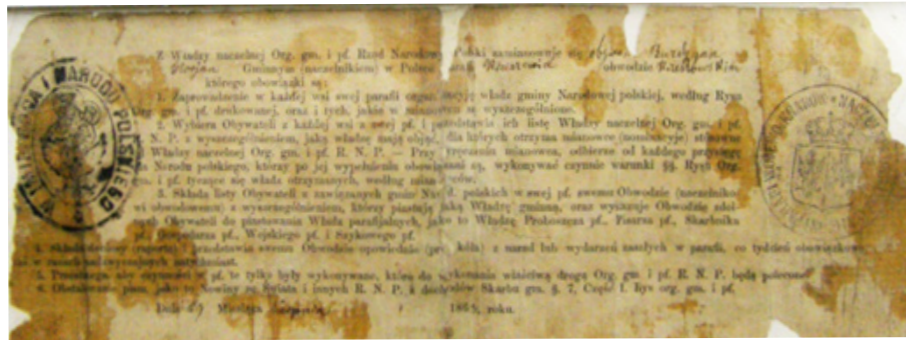
Poszli nasi w bój bez broni...

Powstanie styczniowe na ziemi krzeszowickiej

Do najważniejszych w walce o niepodległość Polski wydarzeń należy niewątpliwie powstanie styczniowe. Walki odbywały się na terenie Królestwa Kongresowego, będącego pod zaborem rosyjskim, ale wspierano je również z terenów Galicji, także ziemi krzeszowickiej. Adam hr. Potocki wraz z Pawłem hr. Popielem sfinansowali oddział powstańczy. Mieszkańcy ziemi krzeszowickiej wyruszyli do walczących oddziałów.

W uzdrowskim budynku „Zofii”, tzw. starym szpitalu oraz w Domu Schronienia im. Artura leczeni byli na koszt hr. Potockich ranni powstańcy. Lżej ranni opatrywani byli w aptece Rybackich przy rynku. Nie wszystkich udało się uratować. Wiele powstańczych grobów znajduje się na cmentarzach w Krzeszowicach, Tenczynku, Paczółtowicach.

Do krzeszowickiej zagrody Floriana Buzdygana przybywali emisariusze, tu odbywało się przekazywanie broni i przekazywanie kos; sam Buzdygan otrzymał nominację na dowódcę powstania w parafii krzeszowickiej, a jego głównym obowiązkiem było: „Zaprowadzenie w każdej wsi swej parafii organizację władz gminy narodowej Polskiej, według rysu Org. gm. I pf. drukowanej...”, opisanym dokładnie w dokumencie mianowania, który potwierdza gruntowne przygotowania do objęcia władzy przez Rząd Narodowy Polski i przypomina, że powstanie miało także charakter polityczny, a jego celem było przywrócenie niepodległości. Do Czernej, Krzeszowic i Tenczynka przybyli po odbyciu kary zesłania lub po

powrocie z ucieczki przed karą uczestnicy i zwolennicy powstania – Józef Kalinowski, który wstąpił do zgromadzenia oo. Karmelitów Bosych i przyjął zakonne imię Rafał; ks. dr. Wincenty Smoczyński, który objął probostwo w Tenczynku; ks. Józef Owsiany oraz ks. Seweryn Paszkowski, którzy pełnili posługę kapłańską jako kapelani szpitalni. Szczególnie zwraca uwagę grób ks. Owsianego – krzyż nawiązujący do symboliki wolnościowej (wieniec laurowy, kotwica, złamany dąb).

Jan Szczurek, powstaniec z Tenczynka, rolnik, swoje refleksje ujął w rymy. Teksty zachowały się dzięki Janowi Urbanikowi, kamienny nagrobek ze stosowną inskrypcją ufundował mu ks. Mieczysław Mądryk.

Tematyce powstańczej poświęcony jest wykład-prezentacja Doroty Strojnowskiej na temat śladów powstania styczniowego na ziemi krzeszowickiej, który zostanie przedstawiony podczas uroczystych obchodów rocznicy wybuchu powstania w Czernej.

Prelekcji towarzyszyć będzie film *Mała rasodia polska* zrealizowany na podstawie scenariusza prof. Czesława Dźwigaja z muzyką Janusza Ryszarda Blecharza.

Przedstawienie obsługi broni czarnoprochowej

– rekonstrukcja historyczna

Regiment Artylerii Fortecznej No. 2 został sformowany dnia 1 stycznia 1891 roku. Podczas I wojny światowej brał udział w obronie Krakowa przed Rosjanami, wspierał niemiecką ofensywę w Belgii i we Francji, uczestniczył w galicyjskiej ofensywie przeciw Rosji w roku 1915, walczył na Bałkanach i północnych Włoszech. W okresie międzywojennym walczył najpierw jako Ciężki Pułk Artylerii nr 2 w Krakowie, następnie 1 Pułk Artylerii Wałowej, 6 Pułk Artylerii ciężkiej, od 1921 roku 5 Pułk Artylerii Ciężkiej.

Od 1996 roku Regiment działa jako stowarzyszenie historyczno-kulturalne pod nazwą Tradycyjny Oddział C. i K. Regimentu Artylerii Fortecznej No. 2 barona Edwarda von Beschi – Twierdza Kraków. Zorganizował szereg imprez kulturalno-historycznych, a w tym: I, II i III Europejskie Spotkania Historycznych Oddziałów Wojskowych – Kraków 1997, 1998 i 2000, a także manewry w Przemyślu (2008), zainicjował coroczną zmianę warty pod Wieżą Ratuszową na pamiątkę odzyskania Krakowa z rąk zaborczych w dniu 31 października, organizuje uroczystości pod pamiątkową tablicą

znajdującą się w miejscu dawnych koszar artyleryjskich w Podgórzu. Brał udział w licznych uroczystościach i inscenizacjach poza granicami kraju, m.in. w: Austrii, Czarnogórze, Czechach, Bośni i Hercegowinie, Francji, Kosowie, Niemczech, Rumunii, Słowenii, Węgrzech i Włoszech. Przez lata działalności ufundował tablice upamiętniające polski czyn zbrojny w Polsce i we Francji, stworzył Szlak Orłąt Lwowskich, na którym wybudował dwa pierwsze pomniki upamiętniające orłęta poległe w obronie Lwowa. Członkowie Regimentu opiekują się cmentarzami wojennymi, brali udział w pogrzebie Pary Prezydenckiej Lecha i Marii Kaczyńskich (2010) oraz Ottona Habsburga (2011).

Regiment nie jest „grupą rekonstrukcji historycznej”. Posiada wypracowany na przestrzeni lat system nadawania stopni oraz odznaczeń, działa w oparciu o statut i regulaminy wewnętrzne, jest spadkobiercą tradycji i spuścizny określonych jednostek bojowych, o których pamięć utrwała i kontynuuje stare już niekiedy zapomniane zwyczaje.

Członkowie Regimentu swymi działaniami oddają hołd walczącym o niepodległość naszej ojczyzny, budzą tak bardzo potrzebną refleksję historyczną.

Dzisiejsza uroczystość łączy zatem wiele historycznych wątków i tradycji. Najważniejsza jest pamięć o minionych wydarzeniach i bohaterach, która pozwala budować dobrą przyszłość dla kolejnych pokoleń.

Patronat Waław Gregorzyc Burmistrz Gminy Krzeszowice

Organizatorzy wydarzenia: Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych Czerna; Pro Artem; koordynator Andrzej Mędrała; opracowanie folderu Dorota Strojnowska; zdjęcia: archiwum oo. Karmelitów Bosych, Tradycyjny Oddział C. i K. Regimentu Artylerii Fortecznej No. 2 barona Edwarda von Beschi – Twierdza Kraków, Stanisław Klich, Jacek Stokłosa, Dorota Strojnowska.

Poszli nasi w bój bez broni...

– rekonstrukcja historyczna

w 161. rocznicę wybuchu powstania styczniowego

Czerna, 21 stycznia 2024 roku

Czerna jako miejsce upamiętnienia powstania styczniowego

Podczas powstań narodowych w Czernej nie było działań zbrojnych, ale tam właśnie kultywowano pamięć o walczących w nich bohaterach. W roku 1831 gen. Kicki przy klasztornym cmentarzu, na uboczu, umieścił pomnik zmarłego w Krzeszowicach gen. Aleksandra Błędowskiego, odznaczonego za męstwo w wojnach napoleońskich Krzyżem Virtuti Militari, Krzyżem Legii Honorowej i Krzyżem Neapolitańskim, bohatera powstania listopadowego.

W karmelitańskim klasztorze osiadł jeden z przywódców powstania styczniowego, Józef Kalinowski, który przybrał zakonne imię Rafał. Był przeorem nie tylko w Czernej, lecz także w Wadowicach. Jego

grób stał się wkrótce po jego śmierci miejscem kultu. Obecnie święty Rafał (na fotografii jeszcze w wojskowym mundurze) jest patronem walczących o niepodległość oraz zesłańców i więźniów politycznych. Pamiątki i historia życia Świętego znajdują się w poświęconej mu kaplicy.

W czerneńskim karmelu zostały złożone m.in. pamiątki po Joannie z Radziszewskich 1v. Kurdwanowskiej, 2v. Podłuskiej, weterance powstania zweryfikowanej w stopniu ppor., w karmelitańskich archiwach spoczywają dokumenty i listy z zesłania Józefa Kalinowskiego.

W czerneńskim sanktuarium, leżącym nieco na uboczu, w okresie PRL odbywały się uroczystości patriotyczne, na które w innym miejscu władze nie wyraziłyby zgody. Zbierali się na nieoficjalne uroczystości m.in. akowcy i sybiracy. Spotykali się z serdecznym przyjęciem także dlatego, że wśród karmelitów również byli zesłańcy i żołnierze Armii Krajowej.

Do Czernej przybywali również członkowie „Solidarności”. Jednym z pierwszych śladów jest wryty na buku rosnącym w obrębie klauzury 10 sierpnia 1982 roku napis „Solidarność”.

Od 1984 roku, w rocznicę wybuchu powstania styczniowego, przybywała Pielgrzymka Ludzi Pracy organizowana przez krakowskie Duszpasterstwo Hutników oraz Komisję Robotniczą Hutników NSZZ „Solidarność” ze Zbigniewem Ferczykiem na czele. Początkowo pielgrzymi jechali do Krzeszowic pociągiem, jako nieorganizowani turyści, i dopiero w drodze się grupowali. Po roku 1990 pielgrzymki organizowane były oficjalnie. W roku 2013, w 150. rocznicę wybuchu powstania, po raz pierwszy organizowali pielgrzymkę członkowie nowo powstałego Stowarzyszenia Sieć Solidarności, ale nadal organizatorom towarzyszył Zbigniew Ferczyk wraz z członkami Duszpasterstwa Hutników.

Wśród pielgrzymów są członkowie „Solidarności”, politycy, niezrzeszeni patrioci, okoliczni mieszkańcy. Peregrynują do św. Rafała – patrona zesłańców i bojowników o niepodległość.

Jak pisał Edward Nowak, prezes „Sieci Solidarności”:

Wciąż poszukiwano okazji do manifestacji niezależnych postaw ludzi, do podtrzymywania ich na duchu, dlatego szukano wzorów i każdej okazji religijnej czy patriotycznej do pokazania, że jesteśmy, że działamy, że nie poddajemy się. Podczas drugiej pielgrzymki do Polski, w czerwcu 1983 roku, papież Jan Paweł II wyniósł na ołtarze o. Rafała Kalinowskiego – powstańca, zesłańca na Syberię i wreszcie zakonnika. Duszpasterstwo Hutników postanowiło zorganizować pielgrzymkę do grobu bł. o. Rafała w klasztorze oo. Karmelitów Bosych w Czernej k. Krzeszowic.

W kolejną, 121 rocznicę wybuchu Powstania Styczniowego, w niedzielę 15 stycznia 1984 roku udano się z pierwszą Pielgrzymką Ludzi Pracy do Czernej. Hutnicy i inni pielgrzymi podróżowali samochodami, a najczęściej koleją, po czym szli pieszo z Krzeszowic do Czernej. Tak pielgrzymowano przez kolejne lata. Najpierw odbywała się uroczysta Msza św., potem modlitwa w kaplicy o. Rafała, po czym udawano się na cmentarz klasztorny, gdzie pierwotnie spoczywał o. Rafał oraz inne wybitne postaci. Po pielgrzymce bracia karmelici gościli pielgrzymów klasztornym bigosem i herbatą z wody ze źródła św. Eliasza. W pielgrzymce licznie uczestniczyli mieszkańcy okolic, także Krzeszowic. Często uroczystości religijno-patriotyczne wzbogacone były przez artystów – m.in. Krzysztofa Globisza, Monikę Rasiewicz, miejscowy chór lub orkiestrę. W ostatnich latach pieśni patriotyczne wykonywali Marzena Kubin z Grzegorzem Kowalskim. W pielgrzymce udział brali również podopieczni Fundacji św. Alberta Chmielowskiego, także powstańca i zesłańca, z ks. Tadeuszem Isakowiczem Zaleskim. Bardzo ważna była siódma pielgrzymka, gdyż pielgrzymi mogli już śpiewać „przed Twe ołtarze zanosim błaganie: Ojczyznę wolną pobłogosław Panie”, a potem dziewiąta, do grobu św. Rafała, który został rok wcześniej kanonizowany przez papieża Jana Pawła II. Od początku pielgrzymki były wspierane przez Tajną Komisję Robotniczą Hutników, a od 1990 roku przez reaktywowaną Komisję Robotniczą Hutników NSZZ „Solidarność”. W dniu 21 stycznia 2018 roku odbyła się XXXV. Pielgrzymka Ludzi Pracy do grobu św. Rafała w Czernej. Z tej okazji, w setną rocznicę odzyskania Niepodległości przez Polskę w 1918 roku, dla uczczenia 35 pielgrzymek, ich organizatorzy odsłoniли tablicę pamiątkową w kaplicy św. Rafała.

Tablica ku czci wszystkich Polaków walczących o wolność i niepodległość Ojczyzny, wykonana wg projektu Jacka Stokłosa, powstała staraniem Sieci Solidarności, Komisji Robotniczej Hutników oraz Duszpasterstwa Hutników. Na fotografii stoją: przeor O. Leszek Stańczewski OCD (po prawej) oraz Zbigniew Ferczyk, inicjator i organizator hutnicznych pielgrzymek do czerneńskiego sanktuarium.

Powstanie styczniowe w klasztorze w Czernej upamiętniali także członkowie Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krzeszowickiej. Jednym z pierwszych wydarzeń była uroczystość zorganizowana w dniu 29 stycznia 1983 w czerneńskim klasztorze, któ-

wą rozpoczęło złożenie wiązanek kwiatów na grobie o. Rafała Józefa Kalinowskiego. Spotkanie prowadzili przeor o. Kajetan Furmanik z prezesem SMZK Januszem Kopczyńskim, okolicznościowy wykład wygłosiła Jadwiga Ziemińska, a członkowie prowadzonego przez prof. Marię Urbanek Zespołu Recytatorskiego – uczniowie krzeszowickiego Liceum Ogólnokształcącego – przedstawili okolicznościowy program poetycki. Chór zakonny odśpiewał pieśni patriotyczne. Uroczystość zakończono hymnem *Boże coś Polskę*.

Ponownie SMZK uczciło pamięć o. Rafała Józefa Kalinowskiego podczas spotkania w Krzeszowickim Ośrodku Kultury 14 marca 1983 roku, w którym uczestniczyli m.in. dr. red. Zbigniew Siatkowski, red. Olgierd Jędrzejczyk, prezes SMZK Janusz Kopczyński, przeor Karmelitów o. Kajetan Furmanik.

Także ojcowie karmelici upamiętniali powstanie styczniowe i jego bohaterów okolicznościowymi wystawami organizowanymi w klasztorze.

Tradycyjne obchody powstańczych rocznic dzięki Andrzejowi Mędrali, honorowemu członkowi i wieloletniemu wiceprezesowi Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krzeszowickiej, wzbogaciły się w roku 2020 o pokaz kucia kos powstańczych, zorganizowany przez SMZK z prezesem Leszkiem Sibila, o. Leszkiem Stańczewskim OCD – przeorem klasztoru Karmelitów Bosych w Czernej oraz Franciszkiem Rozmusem – Sekretarzem Zarządu PTTK Olkusz. Rekonstrukcję przygotowali kowale z Żurady k. Olkusza – mistrz kowalski Jacek Włodarczyk, Wiesław Klemens, Wojciech Szota, Łukasz Żak. W „powstańczej kuźni” wspierali ich Bożena Włodarczyk i Kacper Broda. Pierwsza prezentacja w kuźni Na Wierzbii w Żuradzie została zorganizowana w roku 2011.

Podczas czerneńskich wydarzeń w historię wprowadził zebranych Leszek Sibila, prezes SMZK (2018–2021); nawiązał do bitwy pod Raclawicami, wygranej dzięki kosyńcom, i symboliki kosy, która od czasu Raclawic stała się symbolem walki, obok sztandarów i szabel – ale jednocześnie nazywana jest bronią rozpaczki.

Wydarzenie to było organizowane w kolejnych latach przez fundację Pro Artem z prezesem Januszem Ryszardem Blecharzem.

DS

